

2. fejezet

A jövő: társasági jog helyett vállalkozások joga?

A társasági jog definíciójának problematikája

Szikora Veronika

A már korábban idézett fogalommeghatározás, bár egyértelmű elhatárolásokat és utalásokat tartalmaz, mégis megkérdőjelezhetővé vált, mert nyilvánvalóan lehetetlen annak szigorú betartása. Az egyszemélyes társaság¹ – az rt.-nél és a kft.-nél lehetséges forma – amelynél az összes üzletrész egy kézben összpontosul, nem személyek egyesülése; mindezek ellenére azonban több tekintetben is rt.-nek és kft.-nek tekintik ezeket, és ezáltal a társasági jog szabályainak alávétve léteznek.²

Nem kevésbé fontos az, hogy a magánjogi alapítvány vállalati jogi szervezeti formává fejlődött, amelynek gazdasági jelentőségére a VW, Thyssen és a Bosch példáját hozhatjuk. Azért sem kívánatos, hogy ez a jogtípus túlmutasson a társasági jogon, mivel rendkívül érdekes szerkezeti hasonlóságokat mutat a *Publikums-AG*-vel, hiszen mindkettő irányításában kiemelkedő szerepet játszik a kooptálás folyamata. (KÜBLER 1998, 3.)

Ezek a jelenségek azt sugallják, hogy a társasági jog fogalmát váltsa fel a „vállalatok jogának” (*Unternehmensrecht*) definíciója. (RAISER 1980, 206.) Ennek viszont az lehet a következménye, hogy minden magánjogi személyegyesülés, amely (elsődlegesen) nem egy vállalkozás üzemeltetésére irányul, figyelmen kívül maradna, és összefoglalóan „szövetségeknek” (*Verbände*) neveznék.

A társasági jog ilyenfajta megosztása ellen nyomós okok szólnak. Egyrésztől félő, hogy ezáltal a szövetségek joga (*Recht der Verbände*)

¹ Ennek részletezését lásd például: HOHLOCH 1997, 120., ahol az atipikus társasági formákról esik szó.

² A társasági jogot (ahogyan azt Sárközy Tamás is megállapítja) dogmatikailag három alapformára vezethetjük vissza: a polgári jogi társaságra, a részvénytársaságra és az egyesületre. Lásd: SÁRKÖZY 2001b, 395.

háttérbe szorulna; ez azonban a politikai pártok, szakszervezetek és munkaadói szervezetek, szövetkezetek és ipari csúcsszövetségek gyakorlati jelentősége miatt nem történhet meg. Mindenekelőtt továbbra is léteznek alapvető szerkezeti fogalmak és szabályozási problémák, amelyek megtalálhatók a vállalkozásoknál és a szövetségeknél is. Ilyenek a testület alapítása, a jogképesség a hitelezővédelem körében, valamint a tagok és a kívüllállók számára is átlátható belső szervezeti folyamatok esetén. Nem ritkán találkozhatunk azzal a jelenséggel is, hogy az egyesületek és szövetkezetek gazdasági tevékenységet folytatnak, miközben a vállalkozás formájában létrehozott kft.-t sokszor egyéb célokra is felhasználják. (KÜBLER 1998, 3.)

A vállalkozások (Unternehmen) és a szövetkezesek/ szövetiségek (Verbände) tartalma

A *Verband* fogalma – legalább is a magánjogban – nem egyértelmű. A régebbi szóhasználatban testületileg szervezett személyegyesülések megjelölésére használták (*Theorie der realen Verbandspersönlichkeit*, Otto von Gierke [1889, 53.] művében is ebben az értelemben szerepel). Néhány éve már egy másik, a politikatudomány és az alkotmányelmélet által inspirált jelentése került előtérbe, és időközben ez vált uralkodóvá. Ez a jelentés az „érdekszövetségek” (Interessenverbänden) megfigyeléséből és kritikájából alakult ki. A *Verband* tehát egy olyan szervezet, amely a politikai és társadalmi közös érdekek védelmére és érvényesítésére jön létre. (KÜBLER 1998, 34–35.)

Ilyen szövetségek nem csak magánjogi formában jelennek meg. Így például az egyházak, bár közjogi testületeknek számítanak, „mint szövetségek tekintendők és meghatározandók a politikai közegben is”.³ A gyakorlatban legfontosabb szervezeti forma a BGB-ben szabályozott jogképes és nem jogképes egyesületé. Ezzel azonban a társasági jog típuskínálatát nem merítettük ki, ugyanis egy kft.-n vagy akár egy bejegyzett szövetkezeten belül is lehetséges közös gazdasági vagy szociálpolitikai célok követése. (KÜBLER 1998, 35.)

Ebből a funkciójából adódik a szövetség mint egy demokratikusan alapított közösség jelentősége. Bennük szerveződnek a különböző

³ Lásd még: SCHLAICH 1972, 198. A szerző művében megállapítja, hogy manapság gyakran nehéz a magánjog és közjog közötti kétségektől mentes különbségtétel.

társadalmi csoportosulások szükségletei és igényei, érdekei. Legfontosabb célja ezeknek az igényeknek a politikába való bekapcsolása, és lehetőség szerinti érvényesítése. Ehhez pedig az szükséges, hogy főként az ipari, kereskedelmi, kézműipari, mezőgazdasági, munkavállalói és fogyasztói csúcsszervezetek stb. részt vegyenek az őket is érintő témák nyilvános vitáiban, ily módon járuljanak hozzá a demokráciában szükséges nyilvános véleménynyilvánításhoz és akaratkifejezéshez; amelynek révén közreműködhetnek „a politikai akarat előzetes alakításában”. A politikai pártokra különleges feladat hárul, csak úgy, mint a német alaptörvény 2. §-ában közvetlenül szabályozott szövetségekre (*Verband*). Az a szerepük, hogy a hozzájuk intézett kéréseket és követeléseket egymással összehangolják, a többség számára elfogadhatóvá tegyék (lehetőleg politikai kompromisszumok útján) és a parlamenti törvényalkotási eljárás során a kötelező normák megalkotásába áttessék. (KÜBLER 1998, 35–36.)

A vállalkozások (Unternehmen) hatóköre a német és a holland jogban

Az üzem (*Betrieb*) és a vállalkozás (*Unternehmen*) jogi fogalmak: a fontosabb jogszabályok tényállási jegyekként működnek. Az üzemnek mint fogalomnak a jelentése már hosszú idő óta tisztázott. Egy olyan szervezeti egységről van szó, amely a meghatározott munkaeredményt emberi munkaerő és munkaeszközök bevonásával folyamatosan és közvetlenül kívánja elérni. Az, hogy a jogrend mit ért vállalkozás alatt, már sokkal kevésbé egyértelmű. A fogalom tartalma ingadozik; hiszen a mindenkori szabályozási összefüggések határozzák meg, amelyekhez kapcsolódik. Ezek a következőképpen valósulhatnak meg (SCHLAICH 1972, 37.):

- A klasszikus magánjogi fogalommeghatározást a Kereskedelmi törvénykönyvben találjuk.⁴ Az első könyv témája: a kereskedők jogállása,

⁴ Németországban 1987 óta folyt a kereskedelmi jog reformja, 1998-ra készült el a HrefG. Ez azonban nem jelentette a HGB átfogó reformját. A reformok érintették többek között a kereskedő fogalmát és a (kereskedelmi) személyegyesüléseket is. A HGB 1897-es hatálybalépésekor a kereskedők nagy része a korábbi 1. § (2) bekezdése alapján vált kereskedővé. Ez azonban a reform után megváltozott, az új kereskedők 85%-a a 2. §-ra hivatkozva vált kereskedővé. Ez azt jelzi, hogy a korábbi kereskedőfogalom alaposan kimunkált, erősen differenciált rendszere föltűnt eljárási idő. (Lásd: BURGER 2001, 47–48.)

az első bekezdés a *Kereskedők* címet viseli.⁵ Foglalkozik a kereskedők fogalmával és az 1. §-ban a *Kaufmann* fogalmát definiálja.⁶ A HGB 2. § tényállása⁷ (BURGER 2001, 44–47.) azonban már az ipari vállalkozás (*gewerbliches Unternehmen*) fogalmához kapcsolható, amelyet ipari üzemnek (*Gewerbebetrieb*) is neveznek. Az ipar általános felfogás szerint felismerhetően hosszú távra tervezett és önálló kereső tevékenység, de nem szabadfoglalkozás.⁸ Ez az ipari vállalkozás kereskedelmi üzletté (*Handelsgeschäft*) alakul, ha tárgya

⁵ A HGB öt könyvből áll: 1. könyv: *Handelsstand*; 2. könyv: *Handelsgesellschaften und stille Gesellschaft*; 3. könyv: *Handelsbücher*; 4. könyv: *Handelsgeschäfte*; 5. könyv: *Seehandel*. Az első könyv a következő nyolc címet tartalmazza: 1. cím: *Kaufleute*; 2. cím: *Handelsregister*; 3. cím: *Handelsfirma*; 4. cím: *Handelsbücher*; 5. cím: *Prokura und Handelsvollmach*; 6. cím: *Handlungsgehilfe und Handlungslehre*; 7. cím: *Handelsvertreter*; 8. cím: *Handelsmakler*.

⁶ HGB 1. §: *Istkaufmann*. A HGB 1. §-ában korábban meghatározott tevékenységek folytatói magából a tevékenységből kifolyólag kereskedővé váltak (*Mußkaufmann*). A HGB, bár kötelezte ezeket a kereskedőket is a bejegyzésre (HGB 49. §), de mindemellett a bejegyzés hatálya itt csupán deklaratív (ellentétben a 2. §-sal [*Sollkaufmann*]). Ezen tevékenységek közé sorolhatók például az áruforgalmi ügyletek, az úgynevezett bér munkába sorolt tevékenységek és egyéb kereskedelmi tevékenységek. (BURGER 2001, 44.)

⁷ HGB 2. §: *Kannkaufmann*. A *Sollkaufmann*. A HGB 2. §-ának generálklauzulája alapján „*Handelsgewerbe* bármely kereskedelmi vállalkozás, melynek tevékenysége ugyan nem tartozik az 1. § (2) bekezdés alá, viszont a tevékenység folytatásához módja és menynysége alapján egy kereskedő módjára berendezett üzletre van szükség, amennyiben a vállalkozást a kereskedelmi jegyzékbe bejegyeztették”.

Minderkaufmann. A HGB 4. §-a alapján (jelenleg már nincs hatályban ez a szakasz) a kereskedelmi jog nem hatályosul azon személyekkel szemben, akiknek tevékenysége folytatásához a tevékenység módja és menynysége alapján egy kereskedő módjára berendezett üzletre nincs szükség. Ezzel határolja el a törvény a 2. § *Sollkaufmann*-jától a *Minderkaufmann*-t. Értelemszerűen sem a *Mußkaufmann*, sem a *Sollkaufmann* nem lehet *Minderkaufmann*. Ezekre példa a sarki fűszeres, a kis vegyeskereskedők boltja, a kisvendéglős stb.

Fiktivkaufmann. A HGB 5. §-a szerint ha egy céget a (cég)jegyzékbe bejegyezték, és 3. személy a (cég)jegyzékre hivatkozva bízik a cég kereskedői jellegében, azzal szemben nem lehet arra hivatkozni, hogy a cég a 4. § hatálya alá tartozik. Ezzel egy fikciót állít fel a törvény, amely megfogalmazására az esetleges visszaélések lehetőségére adott okot.

⁸ Tehát csak az tisztázatlan, hogy a kereső tevékenység (*Erwerbstätigkeit*) nyereségszerzési szándékot feltételez-e. Ezt később jó okokkal tagadták. (BAUMBACH–DUDEN–HOPT 2000, 1.)

kereskedelmi ügyletek iparszerű üzése (*Handelsgewerbe*) a HGB 1. § (2) bekezdésében foglaltak szerint, vagy ha a céget a HGB 2. § (1) bekezdés, valamint a 3. § (2) bekezdése alapján a cégjegyzékbe bejegyzik.⁹ Egységes a vélemény abban a vonatkozásban, hogy a fentiekből következően a kereskedői vállalkozás (*kaufmännisches Unternehmen*) kifejezés használata ajánlott.

- A német jog – akárcsak az európai jog – a versenykorlátozások elkerülése érdekében szabályozza a vállalkozások magatartását. Ez a vállalkozásfogalom a versenyjog céljának tükrében került meghatározásra. A kartelltilalom, illetve az erőfölénnyel való visszaélés tilalma értelmében „a vállalkozások olyan egységek, amelyek között a versenyt befolyásoló egyezmények megtilthatók”. A versenyjogi vállalkozásfogalom szempontjából nem szükséges a gazdasági életben való tevékeny részvétel, bizonyos körülmények megléte esetén elegendő pusztán egy vállalkozási tevékenység felvételének pusztja lehetősége (potenciális vállalkozás [*potentielles Unternehmen*]).¹⁰
- A bírói jogfejlesztő tevékenység útján az RG és a BGH hozta létre a BGB-hez kapcsolódóan az úgynevezett vállalkozási jogot (*Unternehmensrecht*).¹¹ Tartalma máig tisztázatlan: eredetileg csak a vállalkozás „létét” kellene védelmeznie, de a BGH szerint¹² annak kihatásait is, azonban a későbbiek során a BGH az álláspontjától elhatárolódott.¹³ Mindenekelőtt azonban ennek a formának a jogpolitikai funkcióját – alapos okkal – kifogásolják.

⁹ Illetve ha „*Schein-*” oder „*Formkaufmann*”-ról van szó. A HGB 6. §-a kereskedőnek mondja ki a kereskedelmi társaságokat. (A GmbH, az AG, az OHG és a KG kereskedőnek minősülnek, függetlenül a tevékenységüktől és a méretüktől, a bejegyzésükkel egyidejűleg, a jogszabály erejénél fogva válnak kereskedőkké [*Formkaufmann*]). Az egyesület, ha bejegyezték, mint *eingetragener Verein* (eV, bejegyzett egyesület) vehet részt, akkor a kereskedelmi forgalomban részt vehet és az elnevezése is utal a kereskedői mivoltára.

¹⁰ BGHZ 31, 105, 109. f. (*Glassglühkörper*). Mindehhez lásd: EWGV 85. §. A GWB 26. § (2) bekezdése szerinti diszkriminációttilalom alapján a *Bundesgerichtshof* a szabadon praktizáló állatorvosokat, akik nem esnek a *HGB Gewerbe* fogalma alá, „más vállalkozásként” kezelte. BGHZ 42., 318., 324. f. (*Rinderbesamung*).

¹¹ A téma egyik összefoglaló jellegű tanulmányát lásd: RAISER 1995, 167–180.

¹² BGHZ 3., 270., 279.

¹³ BGHZ 45., 296., 306. ff. („*Hollenfeuer*”).

- A társasági jogban elsősorban a Részvénytörvény (AktG) használja a vállalkozás kifejezést. Kimutatható, hogy magán a törvényen belül is többféle jelentésváltozat létezik. Az AktG¹⁴ a vállalkozás tárgya alatt a társaság célját érti; és vitathatatlan, hogy ez ideális és közhasznú célok követését is jelentheti. A „kapcsolódó vállalkozások” (*verbundene Unternehmen*)¹⁵ esetén tovább differenciálódik a fogalom.

Egyik említett jogfogalom sem alkalmas arra, hogy feltárja a társasági jog szerkezeti problémáit és szabályozási feladatait a fejlődő gazdasági rendszerben. Az egyes dogmatikai formák közös nevezőjének három ismertetőjegye létezik (KÜBLER 1998, 38.):

- A vállalkozás – akárcsak az üzem – egy szervezet (*Organisation*). Ebből nagy különbségek adódhatnak: egyik extremitás a bérelt irodahelyiséggel és csak néhány kereskedelmi kapcsolattal rendelkező kiskereskedő, a másik pedig az egész világot átfogó konszern több százezer munkavállalóval, üzlet rész-tulajdonosok millióival és több száz milliárdra rúgó árbevétellel.
- A vállalkozás mások szükségleteinek kielégítését (*Fremdbedarfsdeckung*) szolgálja: nem saját maga számára termel és teljesít, hanem (ellen-szolgáltatás fejében) másoknak is. Ebből következően nemcsak a háztartástól (amelynek elsődleges jellegzetessége a fogyasztás, és nem a termelés) különböztethető meg, hanem mindenekelőtt az egyesülettől is, amely nem közgazdasági, hanem politikai és szociokulturális funkciókat lát el.
- A vállalkozás gazdaságilag önálló, autonóm tervezések és döntések fóruma, amely nem utasítások és rendelkezések útján határozza meg a releváns tényeket, hanem a piac működésének segítségével. Mindezeknek alapvető velejárója a gazdasági rizikó, a veszteségek elszenvedése és a piacról való eltűnés.

Mivel a társaságok többsége nem vállalkozás formájában tevékenykedik, illetve a vállalkozások nagy része nem társasági, hanem egy személyes formában üzemel, a vállalkozási cél és a kereskedelmi társaságok metszéspontja jól mutatja a vállalkozási és a társasági jog gyakorlati súlypontját.

¹⁴ AktG 3. §, 4. § és 23. § III. Ziff. 2.

¹⁵ AktG 15–22. és 291–328. §.

A kis számokból azt a következtetést lehet levonni, amelyet más megfigyelések is alátámasztanak, hogy a vállalkozások nagyságával nő annak a valószínűsége is, hogy az új vállalkozások kereskedelmi társaságok formájában (illetve tőkeegyesítő társaságként vagy rt. formájában) szerveződnek. A nagyvállalatok körében, amelyek különösen meghatározzák a gazdaság és a technika fejlődését, ritka kivételnek számít az olyan cég, amelyet egy személy és nem egy személyegyesület irányított. A javak termelését és felosztását a társasági jog szabályozza.

Az egyes vállalkozások tisztán számukat tekintve jutnak jelentőséghez a gyakorlati életben, azonban az általuk lebonyolított forgalom a nagyvállalatokénak csak töredékét teszi ki. A nagyvállalatok között az rt. (AG) társasági formája észrevehetően uralkodó, ezt követi a kft. (GmbH) és a „kft. és társa bt.” (GmbHG & Co. KG). Ezzel szemben tisztán a számszerűséget tekintve vezet a kft. (GmbH) a „kft. és társa bt.” (GmbHG & Co. KG) előtt az alkalmazott társasági formák statisztikájában. (KÜBLER 1998, 38–39.; HOHLOCH 1997, 14.)

Mehring a holland társasági jogról írt könyvfejezetében kifejti, hogy a holland társasági jog (*vennootschapsrecht*) a magánjog része, és a vonatkozó szabályok túlnyomórészt a holland Polgári törvénykönyvben (BW) találhatók. Tulajdonképpen társaságoknak – a holland jog szerint – a természetes és/vagy jogi személyek jogügyleti úton történő összekapcsolódása tekinthető, ami valamely meghatározott közös cél elérése érdekében jön létre. Ám a BW nem ismeri a társaságok egységes jogát, ehelyett a jogi személyek jogát szabályozza – az egyesületekkel (*verenigingen*), alapítványokkal (*stichtingen*), valamint a szövetkezetekkel (*coöperaties*) bezárólag –, továbbá a közösségek jogát és – mivel ezt a meghatározást még a holland Kereskedelmi törvénykönyv tartalmazza (WvK) – a jövőben a pjt. (*maatschap*), a kkt. (VOF) és a bt. (C.V.) jogát. Ezért általában a BW tekintetében inkább a vállalati jog szabályozásáról, mint a társasági jogról beszélhetünk. A törvényi szabályok általános, valamennyi jogi személyre/társaságra érvényes meghatározásokat tartalmaznak, de olyan speciális szabályokról is rendelkeznek, amelyek a különböző jogi formák és azok belső és külső szerkezetének formális alapjait szabályozzák, különösen az illető valamennyi tag jogát és kötelezettségét, magával a társasággal bezárólag. Mehring kifejti munkájában, hogy céljának kevésbé felelne meg, ha a társasági jogtól a vállalati jogig történő fejlődés új holland feltevését követné, ezért a szerző a „társaság” főfogalmát használja vezérfonalként. (MEHRING 1997.)

Hollandiában, több évtizedes előkészítő munka után, 1992. január elsején lépett hatályba az új *Burgerlijk Wetboek*, amely jelentős változásokat hozott a holland magánjogi szabályok rendszerében.¹⁶

Megjegyezzük, hogy Hollandia a társasági jogi szabályok rendszerében az egyik legfiatalabb monista rendszernek tekinthető, a magyar szabályozás „példaképe” (még ha csak részleteiben is). (SZIKORA 2018, 105.)

A holland jogalkotó, a monista álláspontra helyezve a hangsúlyt, a társasági jogot magánjogi kódexben helyezte el. (KISFALUDI 2001, 1–5.; 1999, 22–26.)¹⁷

1947-ben kezdődött meg a holland új Polgári törvénykönyv kodifikációja, amely már a kereskedelmi jog szabályait is magában foglalta. Az új holland Polgári törvénykönyv hatálybalépése előtt külön kereskedelmi törvény (WvK) szabályozta a társasági jogot a Polgári törvénykönyv mellett. (SÁNDOR 2015, 78.; 2000, 11–15.)

A társasági jogra vonatkozó szakaszok csak később, 1976-ban léptek hatályba. A monista koncepció győzelme a holland társasági jog tekintetében is nagy változást hozott. A holland magánjogi kódex nem rendelkezik önálló általános résszel, azonban a pandektista vonások fellelhetők a törvény szerkezetében. (NÓTÁRI 2011, 31.)

A holland Polgári törvénykönyv (*Burgerlijk Wetboek 2*) nyolc könyvből áll, a jogi személyeket a 2. könyv (*Burgerlijk Wetboek, Boek 2*) tartalmazza (SÁRKÖZY 2011, 3.) az alábbi sorrendben: általános rendelkezések (Art. 1–25.), egyesület (Art. 26–52.), szövetkezet (Art. 53–63.), részvénytársaság (Art. 64–174.), kft. (Art. 175–284.), alapítvány (Art. 285–304.). A 2. könyv az öt jogi személy típus szabályozása után a jogi személyek egyesülésével (Art. 308–334.) és a jogvitákkal foglalkozik (Art. 334–359.), majd az évvárás és a mérlegbeszámoló számviteli kérdéseit tárgyalja (Art. 360–453.).

A közkereseti társaságról és a betéti társaságról a 7. könyv a „szerződéses” társaságokról szóló részében (ahol a polgári jogi társaság szabályai is helyet kaptak), azaz a kötelmi különös részben (és nem a jogi személyekre vonatkozó szabályoknál) rendelkezik.¹⁸

¹⁶ Részletes kifejtését lásd: HONDIUS 1991, 378–395.; HARTKAMP 1993, 664–684.; DROBNIG 1993, 171–188.; GROOT 1998, 543–552.

¹⁷ Megjegyzés: bár tisztán monista jellegűnek talán nem nevezhető ez a megoldás.

¹⁸ Online elérhető a BW normaszövege: www.wetboek-online.nl/wet/BW2.html (A letöltés dátuma: 2016. 12. 31.).

A vállalati jog mint terminológia megjelenése a jogalkotásban – Ausztria példája

Az *Unternehmensrecht* fogalmával kapcsolatban meg kell jegyezni, hogy a megváltozott gazdasági körülmények, a német¹⁹ és a más európai nemzeti kereskedelmi jogi reformok gerjesztettek egy jogalkotási folyamat-hullámot, amelynek egyik eredménye Ausztriában a Kereskedelmi törvénykönyvet megreformáló, 2005-ös osztrák kereskedelmi jogot módosító törvény (*Handelsrechts-Änderungsgesetz* 2005, [HaRÄG]).

Az osztrák vállalati jog is nagyon összetett, szerteágazó joganyagot foglal magában, hatósugara igen széles, szinte minden jogterületet érint. Hasonlóan a német joghoz, a dualista megoldást választva, az egyes társasági formákra vonatkozó jogszabályokat nem egy egységes társasági törvény öleli fel. A három jogi rezsim mintáját adják a társasági jogot felölelő jogszabályok: az osztrák Polgári törvénykönyv (*Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch* – ABGB), a Vállalati törvénykönyv (*Unternehmensgesetzbuch* – UGB)²⁰ (amely 2007. január elsején lépett hatályba) és az egyéb jogszabályok.

A kereskedelmi jogi reformot követően, amellett, hogy a törvény megnevezése Ausztriában *Handelsgesetzbuch*-ról *Unternehmensgesetzbuch*-ra változott (UGB), egyéb lényegi változásokat is magával hozott az UGB bevezetése, egyrészt az egyes jogintézmények konkrét szabályaiban, illetőleg a dogmatikai megközelítésben is szemléletváltás történt.

Az osztrák magánjog reformjának is tekinthető a kereskedelmi jogi reform, mert nemcsak a Kereskedelmi törvénykönyvet módosította, hanem emellett lényegi változásokat hozott az osztrák Polgári törvénykönyvben (ABGB) is. Néhány példát említve: a vállalatok működésével kapcsolatos jogügyletek egyszerűbbé váltak, módosultak a szerződéskötések, a felelősségi szabályok, érintve a tulajdonszerzéseket is. Több jogintézmény szabályait is módosította, így például a következőkét: kezesség, hibás teljesítés, kártérítés, zálogjog, kötbér stb.).²¹

¹⁹ Ez a hatás már az 1998-as német kereskedelmi jogi reform (HrefG 1998) kapcsán érezhető volt, a német társasági jog fordulópontjához kötődő változások az osztrák jogra közvetve és közvetlenül is hatottak.

²⁰ Bundesgesetz über besondere zivilrechtliche Vorschriften für Unternehmen (Unternehmensgesetzbuch, UGB).

²¹ Részletesen lásd: SZIKORA 2009, 309–321.; 2008, 3–7.; SCHAUER 2007, 118–126.

Az osztrák társasági (kereskedelmi) jog hosszú évtizedekig a német szabályokhoz kötődött (a HGB vonatkozásában közvetlen módon),²² 2007-ben az *Unternehmensgesetzbuch* ausztriai bevezetése óriási lépést jelentett az osztrák szabályozás finom eltávolodásához, önállósodásához (a német joghoz képest). A német HGB-t az UGB-re való „átállásakor” több ponton kiegészítették, azonban nem vállalkoztak a társasági/vállalati jog teljes körű újrakodifikálására. Ezért a jogirodalomban inkább a HGB „renoválásának” aposztrofálják, még a HGB §-ainak a számozását is meghagyták.

Bár nem tekintetjük egy önálló (saját) kodifikációs eredménynek, hanem inkább „csak” egy novelláris módosításnak, konkrét változásokat hozott, elvi jelentősége megkérdőjelezhetetlen.²³

A HGB 1939-es ausztriai bevezetése óta a jogterület legátfogóbb módosítását eredményezte az osztrák kereskedelmi jogi reform. A német joggal szembeni önállóságra vágyó osztrák törekvésnek jelentős eredménye az UGB. Bizonyos szerzők ezt a kereskedelmi jog „ausztrifikálásának” is nevezik, mások az évszázad reformműveként fémjelzik. (SCHAUER 2007, 118–126.; SZIKORA 2009b 309–321.; 2009a, 1–7.; 2008, 3–7.)

Irodalomjegyzék

BAUMBACH, Adolf – DUDEN, Konrad – HOPT, Klaus J. (2000): *Handelsgesetzbuch-Kommentar*. 30. Aufl. München, C. H. Beck.

²² A német *Kereskedelmi kódexet* (*Allgemeines Deutsches Handelsgesetzbuch*) 1861-ben alkották meg, majd ezt követően 1897-től lépett hatályba a *Kereskedelmi törvénykönyv* (*Handelsgesetzbuch*). Ausztria csupán egy tervezet erejéig kapcsolódott be az ADHGB elkészítésébe, és az ADHGB-t, *Allgemeines Handelsgesetzbuch* (AHGB) névvel, 1862-ben hatályba is léptették Ausztriában. Ezentúl is voltak osztrák tervek egy osztrák kereskedelmi törvénykönyv megalkotására, de ezek sosem érték el a teljes normaszöveg-tervezetet. Végül 1939-ben, az Anschluss egyik mellékhatásaként (SZABÓ, 2006, 72–91.; SZABÓ 2008, 175–195.), a kereskedelmi jogi törvénykövet bevezető rendelettel (EVHGB) Ausztriában is bevezették a német HGB-t. (*Erste bis Vierte Verordnung zur Einführung handelsrechtlicher Vorschriften im Lande Österreich vom 24. Dezember.*)

²³ Az UGB hatálybalépésének folyamányaként közel harminc törvényt módosítottak. Mindemellett egyes különtörvények hatályban maradtak a reformot követő időszakban is.

- BURGER László (2001): A kereskedők jogállásának változásai az újkori német magánjogban. In *Polgári jogi tudományos diákkör évkönyve ELTE 1999/2000*. 39–53.
- DROBNIG, Ulrich (1993): Das neue niederländische Gesetzbuch aus vergleichender und deutscher Sicht. *European Review of Private Law*, Vol. 1. 171–188.
- EISENHARDT, Ulrich (2005): *Gesellschaftsrecht*. 12. Aufl. München, C. H. Beck.
- FLUME, Werner (1974): Gesamthandsgesellschaft und juristische Person. In BAUR, Fritz – ESSER, Josef – KUBLER, Friedrich – RAISER, Ludwig – STEINDORFF, Ernst Hrsg.: *Funktionswandeln der Privatrechtsinstitutionen, Festschrift für Ludwig Raiser*. Tübingen, Mohr Siebeck. 27–56.
- FLUME, Werner (1983): Gesellschaftsrecht und Gesamthand. *Zeitschrift für das gesamte Handelsrecht und Wirtschaftsrecht (ZHR)*, 177–207.
- GIERKE, Otto von (1889): *Personengemeinschaften und Vermögensbegriffe in dem Entwurfe eines Bürgerlichen Gesetzbuches für das Deutsche Reich* (Beiträge zur Erläuterung und Beurtheilung des Entwurfes eines Bürgerlichen Gesetzbuches für das Deutsche Reich; 18). Berlin, Guttentag.
- GROOT, Gerard-René de (1998): Entwicklungen im niederländischen Zivilrecht nach Einführung des neuen Zivilgesetzbuches (1992). *Zeitschrift für Europäisches Privatrecht*, Vol. 6. 543–552.
- HARTKAMP, Arthur (1993), Das neue niederländische Bürgerliche Gesetzbuch aus europäischer Sicht. *Rabels Zeitschrift für ausländisches und internationales Privatrecht*, Vol. 57, No. 4. 664–684.
- HOHLOCH, Gerhard (1997): EU-Handbuch Gesellschaftsrecht / Deutschland. In HOHLOCH, Gerhard Hrsg.: *EU-Handbuch Gesellschaftsrecht*. Herne–Berlin, Verl. für Rechts- und Anwaltspraxis.
- HONDIUS, Ewoud (1991): Das neue Niederländische Zivilgesetzbuch – Allgemeiner Teil. *Archiv für die civilistische Praxis*, Vol. 191. 378–395.
- KISFALUDI András (1999): Hollandia új Polgári Törvénykönyvének néhány tanulsága a magyar kodifikáció számára. *Polgári Jogi Kodifikáció*, 1. évf. 2. sz. 22–26.
- KISFALUDI András (2001): *Jogharmonizációs kérdések a magyar társasági jogban*. (A Holland és a Magyar Kormány közötti uniós csatlakozásra felkészítő program keretében, az új magyar Polgári Törvénykönyv elkészítése érdekében, az uniós szabályozás, illetve gyakorlat megismerése céljából holland szakértők részvételével tartandó konferencia előadása. Kézirat.) Budapest, 2001. szeptember 24–25. 1–5.
- KÜBLER, Friedrich (1998): *Gesellschaftsrecht: die privatrechtlichen Ordnungsstrukturen und Regelungsprobleme von Verbänden und Unternehmen. Ein Lehrbuch*. 5. Aufl. Heidelberg, Müller.

- MEHRING, Eckhard (1997): EU-Handbuch Gesellschaftsrech / Niederlande. In HOHLOCH, Gerhard Hrsg.: *EU-Handbuch Gesellschaftsrecht*. Herne–Berlin, Verl. für Rechts- und Anwaltspraxis.
- NÓTÁRI Tamás (2011): A társasági jog kodifikációja az európai országokban. *Scientia Iuris. Magyar–Román Jogtudományi Közlöny*, 1. évf. 1. sz. 18–42.
- RAISER, Thomas (1980): Unternehmensziele und Unternehmenbegriff. *Zeitschrift für das gesamte Handelsrecht und Wirtschaftsrecht (ZHR)*, Vol. 144. 206–231.
- RAISER, THOMAS (1995): 25 Jahre Unternehmensrecht in Deutschland. In LESER, Hans G. Hrsg.: *Arbeitsrecht und Zivilrecht in Entwicklung*. Berlin, Duncker & Humblot. 167–180.
- SÁNDOR István (2000): Eltérések és hasonlóságok a társasági jog területén Nyugat-Európában, *Gazdaság és Jog*, 8. évf. 9–10. sz. 11–15.
- SÁNDOR István (2015): *Tanulmányok a társasági jog területéről*. Budapest, Patrocinium.
- SÁRKÖZY Tamás (2001): Jogképesség, illetve jogalanyiség az embertöbbségek – csoportok – szervezetek körében. *Jogtudományi Közlöny*, 56. évf. 1. sz. 1–10.
- SÁRKÖZY Tamás (2003): Szervezetrendszerek és a polgári jogi jogalanyiség a társasági-egyesületi és az alapítványi jogban. *Gazdaság és Jog*, 11. évf. 9. sz. 31–37.
- SCHAUER Martin (2007): Az osztrák kereskedelmi jog reformja. *Magyar Jog*, 54. évf. 2. sz. 118–126.
- SCHLAICH, Klaus (1972): *Neutralität als verfassungsrechtliches Prinzip (Tübinger Rechtswissenschaftliche Abhandlungen)*. Band 34. Tübingen, Mohr Siebeck.
- SCHMIDT, Karsten (2002): *Gesellschaftsrecht*. 4. Aufl. Köln–Berlin–Bonn–München, Heymann.
- STEDING, Rolf (1997): *Gesellschaftsrecht: Grundzüge*. 1. Aufl. Baden-Baden, Nomos.
- SZABÓ István (2006): Az „Anschluss” kérdése az első világháború utáni osztrák közjogban. *Miskolci Jogi Szemle*, 1. évf. 1. sz. 72–91.
- SZABÓ István (2008): Ausztria négyhatalmi megszállása és az 1955-ös államszerződés. *Publicationes Universitatis Miskolciensis Series Juridica et Politica*, 26. évf. 1. sz. 175–195.
- SZIKORA Veronika (2008): Társasági jogi reform Ausztriában – vállalkozási törvény. *Gazdaság és Jog*, 16. évf. 12. sz. 3–7.
- SZIKORA Veronika (2009a): Az eingetragene Erwerbsgesellschaft (EEG) társasági forma megszűnése Ausztriában. *Debreceni Jogi Műhely*, 6. évf. 1. sz. 1–7.

- SZIKORA Veronika (2009b): Az osztrák kereskedelmi jog reformja: az Unternehmensgesetzbuch bevezetésének előzményei és következményei. In PAPP Tekla szerk.: *Acta Conventus de Iure Civili Tomus X.: Quo vadis ius societatis Hungaricum: Társasági jogunk múltja, jelene és jövője*. Szeged, Lectum. 309–321.
- SZIKORA Veronika (2018): A társasági jog és az új magyar Polgári Törvénykönyv kodifikációjának összefüggései. In VÉKÁCS Lajos szerk.: *Fejezetek a Polgári Törvénykönyv keletkezéstörténetéből*. Budapest, Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó. 87–139.